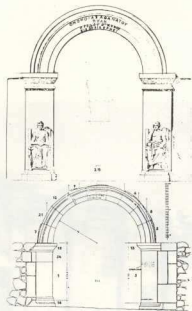

Χάρτης της ευρύτερης περιοχής του Μαραθώνα

Αναπαράστασεις της πύλης του Ηρώδη του Αττικού κατά Lebas και Mallwitz αντίστοιχα

Η πύλη του Ηρώδη του Αττικού στο Μαραθώνα

Λίγο γνωρίζουν ότι στο Μαραθώνα σώνεται η λείψανα μιας μνημειακής αμίδας - πύλης του Μαραθωνίτη θαβύλου του Ηρώδη του Αττικού. Η πύλη αυτή έχει ίδιες περίπου διαστάσεις και μορφή με την πύλη του Αδριανού.

Μαζί με τα νέα στοιχεία της έρευνας των τελευταίων ετών η πύλη του Αδριανού έγινε κλειδί για την επίλυση του τοπογραφικού προβλήματος της ιστορικής μάχης του Μαραθώνα. Η πύλη του Ηρώδη του Αττικού βρίσκεται νότια του Βρανά, στα βόρεια δε των λειψάνων της σωζόμενης του τέλους της «Μάντρας της Γριάς», γνωστής και με το όνομα «Κτήμα του Ηρώδη» επειδή σε έναν από τους λίθους της πύλης υπάρχει μια επιγραφή που αναφέρεται στον Ηρώδη. Μέχρι τώρα, στα λείψανα αυτά έχουν βρεθεί τρεις επιγραφές. Η πρώτη: ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΑΘΑΝΑΤΟΥ ΠΥΛΗ ΗΡΩΔΟΥ Ο ΧΩΡΟΣ ΕΙΣ ΟΝ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ, που σημαίνει ότι ο χώρος στον οποίο μπαίνει περνώντας την πύλη ανήκει στον Ηρώδη. Η επιγραφή αυτή βρίσκεται σκαλισμένη στο επάνω μέρος της αμίδας ήταν στραμμένη προς το Βρανά και βρέθηκε το 1972 από τον τότε πρόεδρο της Γαλλίας Φυβέλ. Η δεύτερη επιγραφή: ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΑΘΑΝΑΤΟΥ ΠΥΛΗ - ΡΗΓΙΛΛΩΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΕΙΣ ΟΝ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ, σημαίνει ότι ο χώρος στον οποίο μπαίνει ανήκει στη Ρήγυλλα. Η δεύτερη αυτή επιγραφή ήταν γραμμένη στην απέναντι όψη του

ίδιου λίθου με την πρώτη, επομένως είχε μέτωπο προς τη Νενόη και τη λίμνη του Μαραθώνα. Η επιγραφή αυτή βρέθηκε το 1926 από τον καθηγητή Γ. Σωτηριάδη. Η τρίτη επιγραφή: Α ΜΑΚΑΡ ΟΣΤΙΣ ΕΔΕΙΜΗ ΝΕΗΝ ΠΟΛΙΝ ΟΥΝΟΜΑ Δ ΑΥΤΗΝ ΡΗΓΙΛΛΩΣ ΚΑΛΕΩΝ κλπ. σημαίνει ότι καλότυχος είναι αυτός που εκτίσσει τη νέα πόλη του Μαραθώνα — και της έδωσε το όνομα της Ρήγυλλας κλπ. Η επιγραφή ετούτη βρέθηκε σε άλλο λίθο και δημοσιεύτηκε πριν είκοσι περίπου χρόνια από τον Γιάνγκαν. Πρόκειται για ένα επιγραμμά το οποίο αναφέρεται στη θλιβερή ιστορία του Ηρώδη που αφιέρωσε στη γυναίκα του, μετά το θάνατό της, τη νέα πόλη. Σύμφωνα με τις τοπογραφικές και άλλες μελέτες που έγιναν τα τελευταία χρόνια είναι δυνατόν να πούμε ότι ο αρχαίος Δήμος του Μαραθώνα βρισκόταν στα οροπέδια της Σταμάτας που ήταν ασφαλισμένα από τις θαλάσσιες επιδρομές και είχαν υγιεινό κλίμα και άφθονα υπόγεια νερά και πηγές. Εξάλλου οι φιλολογικές πηγές, οι επιγραφές, τα αρχαιολογικά ευρήματα, η παράδοση του Μαραθώνα και τα τοπογραφικά στοιχεία μαρτυρούν υπέρ της θεωρίας ότι η θέση του Μαραθώνα ήταν πάνω από το Βρανά, όπως δείχνει η επιγραφή της πύλης του Ηρώδη του Αττικού που ξεχωρίζει τον αρχαίο Μαραθώνα από το νέο που εκτεινόταν στην παραλία του σημερινού Μαραθώνα. Οπό-

τε, αναθεωρώντας μέρος των όσων γνωρίζουμε για τη μάχη του Μαραθώνα δεχόμενοι ότι ο τύμβος δεν έχει σχέση με τη μάχη, επομένως η αφήγηση του Νέπωτα (Νέπωτα Βίοι, Μηλιάδης), το επίγραμμα του Αιγάλλου Μαραθωνίαν άλαος και η νέα θέση του Δήμου του Μαραθώνα - με το Ηράκλειο θεβαίνονται ότι η Μάχη έγινε στο στενό της Αυλώνας. Μια επίτομα επίσκεψη του σπουδίου της Αυλώνας και των λειψάνων της πύλης του Ηρώδη που είναι κοντά στο Μουσείο του Βρανά, δείχνει πόσο κατάλληλο ήταν το έδαφος για την ιστορική μάχη. Το στενό βρίσκεται κάτω από τον Προφ. Ηλία, όπου τοποθετείται το Ηράκλειο και το στρατόπεδο των Αθηναίων - στο χώρο που είναι πίσω από τον Προφ. Ηλία σώζονται οχυρώσεις που ερμηνεύουν τη στρατηγική του Μιλτιάδη και τα σχέδια της μεγάλης νίκης. Είναι παράλληλα αναγκαία, για αρτιότερη γνωριμία του ιστορικού Μαραθώνα, η επίσκεψη της θέσης του αρχαίου Μαραθώνα που τοποθετείται στο Κουκουναίρι της Σταμάτας (η μετάθεση γίνεται από τη Σταμάτα): Αφού περάσουμε τη Σταμάτα και το Πευκόδαο της Μινδαλέζας, φτάσαμε στην Αγ. Παρασκευή που δεσπόζει στο γραφικό υψίπεδο του Κουκουναρίου. Εκεί βρέθηκαν μια επιγραφή που αναφέρει τις θυσίες των Μαραθωνίων και πλήθος άλλων λειψάνων.

Ίσως σ' αυτή τη θέση — της Αγ. Παρασκευής — που ήταν και το κέντρο του δήμου Μαραθώνα, βρισκόταν το ιερό του Ηρακλή και ανατολικότερα ήταν το στρατόπεδο του Μιλτιάδη. Λίγο πιο κάτω, η κορυφή του Προφ. Ηλία έχει τον ωραιότερο εξώστη για το πανόραμα του Μαραθώνα. Από εκεί βλέπουμε τα σωζόμενα οχυρωματικά λείψανα που πειθούν για τη θέση όπου έγινε το στρατηγείο του ο Μιλτιάδης πριν τη μάχη.

Κ. Φ. Φωτίου

Ιστορικός - Φιλολόγος

Βιβλιογραφία

- ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΣ, Βίοι σοφιστών, 2
 Η. SCHLIEPMANN, «Das Sogenannte Grab der 192 Athener in Marathon», Zeitschrift für Ethnologie XVI, 1884, σ. 82-85
 Β. ΣΤΑΗΣ, «Ο τύμβος των Μαραθωνομάχων», Α.Δ. 1890
 Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ, «Έρευναί και ανασκαφαί εν Μαραθώνω», Πρακτικά 1932-35
 Ε. VANDERPOOL, «The Deme of Marathon and the Herakleion», AJA 70, 1966
 Ε. VANDERPOOL, «Some attic inscriptions», Hesperia 39, 1970
 Κ. ΦΩΤΙΟΥ, Η τετραπόλη του Μαραθώνα